

Postanowienie z dnia 25 lutego 2003 r.

III KKO 16/02

1. Pomiedzy organem rentowym, który wydał decyzję w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, a właściwym sądem powszechnym-sądem ubezpieczeń społecznych, który rozpoznał odwołanie od tej decyzji, nie może powstać negatywny spór kompetencyjny (art. 192 § 1 pkt 2 k.p.a.).

2. Kolegium Kompetencyjne przy Sądzie Najwyższym nie rozpoznaje środków odwoławczych od orzeczeń sądów powszechnych.

3. Żądanie strony zmierzające do stwierdzenia nieważności decyzji wydanej w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych podlega rozpoznaniu jako odwołanie od tej decyzji, bądź jako wniosek o ponowne ustalenie uprawnień z tego ubezpieczenia, rozstrzygany nową decyzją, która może być zaskarżona do sądu ubezpieczeń społecznych.

Przewodniczący SSN Andrzej Wasilewski, Sędziowie SN: Andrzej Kijowski, Zbigniew Myszkowski (sprawozdawca), przedstawiciel Ministra Sprawiedliwości Małgorzata Kosicka, przedstawiciel Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej Elżbieta Zagalska.

Kolegium Kompetencyjne przy Sądzie Najwyższym po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 25 lutego 2003 r. sprawy z wniosku Włodzimierza K. o rozstrzygnięcie sporu o właściwość między Zakładem Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałem w P. a Sądem Okręgowym-Sądem Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu.

1. o d d a l i ł o wniosek,
2. o d r z u c i ł o zażalenie.

U z a s a d n i e n i e

Pełnomocnik ubezpieczonego Włodzimierza K. wniósł o rozstrzygnięcie „negatywnego sporu o właściwość między Zakładem Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) - Oddziałem w P. a Sądem Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu w sprawie stwier-

dzenia istnienia (na zasadzie art. 156 § 1 pkt 1 i 2 KPA) wad nieważności zaskarżonej decyzji z 28 kwietnia 2000 roku”, zakwalifikowanej w postępowaniu sądowym jako sprawa „o odsetki z tytułu opóźnionej wypłaty świadczenia”, stawiając organowi rentowemu, a także Sądowi Okręgowemu-Sądowi Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu rozliczne zarzuty naruszenia przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego oraz Kodeksu postępowania cywilnego, związanych z „wadą nieważności” podważanej decyzji emerytalnej w przedmiocie jednostronnej zmiany przez organ rentowy terminu płatności emerytury ubezpieczonego z pierwszego na piąty dzień każdego miesiąca. Wnioskodawca uważa, że w sprawie istnieje negatywny spór kompetencyjny pomiędzy organem rentowym a Okręgowym Sądem Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu, który - w jego ocenie - nie jest sądem powszechnym i twierdzi, iż „występuje tożsamość sprawy co do której występują różnice ocen między organem rentowym a sądem ubezpieczeń społecznych” w kwestii istnienia „wad nieważności decyzji administracyjnej”, co wymaga „wnikliwego i rzetelnego rozpatrzenia meritum przedkładanego wniosku o rozstrzygnięcie negatywnego sporu o właściwość w sprawie, która swymi skutkami godzi w podstawowe prawa i gwarancje procesowe wnioskodawcy”.

Ponadto wnioskodawca złożył „zażalenie” na postanowienia Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu z dnia 12 listopada i 17 grudnia 2002 r. odrzucające „zażalenie pełnomocnika odwołującego się z dnia 12 grudnia 2002 roku i 25 października 2002 roku na n/n postanowienia tego Sądu wydane dnia 24 września 2002 r. w toku rozprawy apelacyjnej”, twierdząc, iż jego wniosek o zawieszenie postępowania apelacyjnego do czasu rozstrzygnięcia przez Kolegium Kompetencyjne przy Sądzie Najwyższym negatywnego sporu kompetencyjnego został oddalony „bezprawnie i bezzasadnie”.

Kolegium Kompetencyjne przy Sądzie Najwyższym zważyło, co następuje.

Zgodnie z art. 190 § 1 KPA, spory o właściwość między organami administracji państwowej a sądami rozstrzyga Kolegium Kompetencyjne przy Sądzie Najwyższym. Stosownie do art. 192 § 1 pkt 2 KPA z wnioskiem o rozpatrzenie negatywnego sporu kompetencyjnego może wystąpić strona, gdy w sprawie za niewłaściwy uznaje się zarówno organ administracji państwowej, jak i sąd (spór negatywny). W rozpatrywanej sprawie wnioskodawca oczywiście bezzasadnie utrzymuje, że pomiędzy orga-

nem rentowym a Sądem Okręgowym Wydziałem Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu istnieje negatywny spór kompetencyjny w rozumieniu art. 192 § 1 pkt 2 KPA, utrzymując, że skoro zaskarżoną przez ubezpieczonego decyzję wydał Inspektorat ZUS w W., który „nie uznał się za niewłaściwy w trybie art. 66 KPA”, a Oddział ZUS w P. „uznaje się za organ niewłaściwy do rozpoznania żądań odwołania stwierdzenia wad nieważności zaskarżonej decyzji”, to Sąd Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu „nie może przejąć takiej sprawy do rozpoznania z pominięciem i przed wyczerpaniem procedur postępowania administracyjnego toczącego się przed organami rentowymi oraz z pominięciem zakresu swojej właściwości”, gdy ponadto Sąd ten „uznaje swoją niewłaściwość w sprawie stwierdzenia istnienia wad nieważności zaskarżonej decyzji”.

Tymczasem z twierdzeń wnioskodawcy, a zwłaszcza z akt sprawy wynika, że organ rentowy wydał indywidualną decyzję emerytalną, a zatem uznał swoją właściwość w przedmiocie żądania (wniosku) ubezpieczonego dotyczącego przywrócenia mu terminu płatności emerytury ustalonego w decyzji emerytalnej z dnia 18 grudnia 1991 r. na pierwszy dzień każdego miesiąca, który organ rentowy zmienił decyzją z dnia 13 października 1995 r. na piąty dzień każdego miesiąca. Wydanie decyzji emerytalnej przekreśla w sposób oczywisty zasadność twierdzenia wnioskodawcy jakoby organ rentowy uznał się za niewłaściwy w tej indywidualnej sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych (art. 192 § 1 pkt 2 KPC). Równocześnie rozstrzygnięcie o tym, czy decyzję w tej sprawie wydała właściwa terenowa jednostka organizacyjna Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, czy postępowanie przed organem rentowym powinno być dwuinstancyjne, jak utrzymuje wnioskodawca, oraz czy zapadło prawidłowe orzeczenie sądowe, usuwa się spod kognicji Kolegium Kompetencyjnego przy Sądzie Najwyższym, które rozstrzyga wyłącznie spory kompetencyjne o właściwość między organem administracji a sądami. Wyklucza do możliwość wkraczania przez Kolegium Kompetencyjne w rozstrzygnięcie kwestii formalnych lub merytorycznych dotyczących możliwości przedsądowego uznania ewentualnej zasadności odwołania od decyzji organu rentowego w indywidualnej sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych (art. 477⁹ § 2 zdanie drugie KPC).

Warto jednak sygnalizować, że sprawa ubezpieczonego, który kwestionuje legalność (ważność) dokonania jednostronnej zmiany terminu płatności jego emerytury, jest sprawą z zakresu ubezpieczeń społecznych, przez które rozumie się sprawy, w których wniesiono odwołanie od decyzji organów rentowych dotyczące między in-

nymi emerytur i rent (art. 476 § 2 pkt 2 KPC). W szczególności organ Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, tj. jego właściwa terenowa jednostka organizacyjna, uprawniony według przepisów o organizacji, właściwości i reprezentacji do wydawania decyzji w zakresie indywidualnych spraw dotyczących między innymi ustalania uprawnień i wymiaru świadczeń z ubezpieczeń społecznych (art. 83 ust. 1 pkt 4 i 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.), wydaje decyzję, od której przysługuje odwołanie do właściwego sądu w terminie i według zasad określonych w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego (art. 83 ust. 2 ustawy z 13 października 1998 r.). Sądem tym jest sąd powszechny, tj. właściwy miejscowo Sąd Okręgowy Wydział Ubezpieczeń Społecznych (art. 477⁸ § 1 KPC w związku z art. 16 § 1 pkt 4 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych - Dz.U. Nr 98, poz. 1070 ze zm.), bądź sąd rejonowy (wydział pracy i ubezpieczeń społecznych), do którego kognicji należy rozpoznawanie spraw wymienionych w art. 477⁸ § 2 KPC. Odwołanie od decyzji organu rentowego w zakresie indywidualnych spraw z ubezpieczenia społecznego, o jakich mowa w art. 476 § 2 i 3 KPC, wszczyna sprawę cywilną z zakresu ubezpieczeń społecznych w rozumieniu art. 1 KPC, co wyłącza zasadę dwuinstancyjności postępowania administracyjnego przed organami rentowymi w rozumieniu art. 15 KPA, zważywszy że organem odwoławczym właściwym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych określonym w odrębnych przepisach (art. 180 zdanie pierwsze KPA) jest sąd okręgowy, z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów rejonowych (art. 477⁸ § 2 KPC). Oznacza to, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie stosuje się przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego o dwuinstancyjnym postępowaniu administracyjnym, skoro przepisy dotyczące ubezpieczeń społecznych ustalają w tym zakresie odmienne zasady postępowania w tych sprawach (art. 180 § 1 KPA), które są zawarte w przepisach ustawy z 13 października 1998 r. oraz w Kodeksie postępowania cywilnego. Odwołanie od decyzji organu rentowego wnosi się do tego organu, który przekazuje niezwłocznie odwołanie wraz z aktami sprawy do sądu z zachowaniem przepisów odrębnych. Jedynie w razie gdy Zakład Ubezpieczeń Społecznych uzna odwołanie za słuszne, to zmienia lub uchyla zaskarżoną decyzję w terminie 14 dni od wniesienia odwołania. W tym wypadku odwołaniu nie nadaje się dalszego biegu (art. 83 ust. 6 ustawy z 13 października 1998 r. i art. 477⁹ § 2 zdanie drugie KPC).

Ponadto w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, iż przepisy o postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie przewidują możliwości uznania (stwierdzenia) nieważności decyzji organu rentowego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 1999 r., II UKN 161/99, OSNAPiUS 2000 r. nr 14, poz. 562, oraz z dnia 28 maja 2002 r., II UKN 356/01, dotychczas niepublikowane). To stanowisko Kolegium Kompetencyjne akceptuje przy założeniu, że żądanie strony (ubezpieczonego lub osoby zainteresowanej) zmierzające do stwierdzenia nieważności decyzji wydanej w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych podlega rozpoznaniu jako odwołanie od wydanej (zaskarżonej) decyzji, bądź jako wniosek o ustalenie (ponowne ustalenie) uprawnień z tego ubezpieczenia rozstrzygany nową decyzją, która może być zaskarżona do sądu ubezpieczeń społecznych. Z akt rozpoznawanej sprawy wynika, że terenowa jednostka organizacyjna Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wydała negatywną decyzję w przedmiocie żądania ubezpieczonego przywrócenia „pierwotnego” terminu płatności należnej mu emerytury, kwalifikując wniosek ubezpieczonego jako sprawę o odsetki z tytułu opóźnionych płatności należnej mu emerytury, a następnie nie uznała słuszności (zasadności) jego odwołania, przekazując je do rozpatrzenia Sądowi Okręgowemu - Sądowi (Wydziałowi) Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu. Sąd ten rozpoznał odwołanie ubezpieczonego, a przeto - wbrew twierdzeniom wnioskodawcy - nie uznał się niewłaściwym do rozpoznania sprawy. Oznacza to, że pomiędzy organem rentowym, który wydał indywidualną decyzję w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych a właściwym sądem powszechnym - sądem (wydziałem) ubezpieczeń społecznych, który rozpoznał odwołanie od tej decyzji, nie ma negatywnego sporu kompetencyjnego w rozumieniu art. 192 § 1 pkt 2 KPA.

Mając powyższe na uwadze Kolegium Kompetencyjne oddaliło wniosek o rozstrzygnięcie negatywnego sporu kompetencyjnego, a ponadto odrzuciło „zażalenia” wnioskodawcy na zaskarżone przezeń postanowienia Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z tej przyczyny, że Kolegium Kompetencyjne przy Sądzie Najwyższym nie ma kognicji do rozpoznawania środków odwoławczych od orzeczeń sądów powszechnych.

=====